

10
voor
de
leraar

Raad voor
kwaliteitsborging
peer-review

Jaarverslag 2016

Voorwoord

In dit verslag verantwoorden wij als Raad voor kwaliteitsborging peer-review onze werkzaamheden in het kalenderjaar 2016, presenteren wij de resultaten die tot nu zijn behaald, delen wij onze waarnemingen, en formuleren wij aanbevelingen voor het vervolg.

Vanaf de start, voorjaar 2014, ben ik als voorzitter betrokken bij de raad. In drie jaar hebben we samen met de betrokken lerarenopleiders en de professionele organisatie van 10voordeleraar flinke stappen gezet. De raad heeft bewust gekozen om vanuit de praktijksituatie door middel van direct contact met de betrokken docenten, de methodiek verder te ontwikkelen en adviseren. Vervolgens zijn door actieonderzoek de kansen en bedreigingen verder in kaart gebracht om zodoende een actieve bijdrage te kunnen leveren aan het proces van peer-review. De aanvankelijk geconstateerde weerstand bij de deelnemers is hierdoor aanzienlijk afgenomen.

Alle leden van de raad zijn vanuit hun verschillende ervaringen en expertise zeer gemotiveerd om de kansen die peer-review biedt te vertalen in mogelijke acties voor de lerarenopleidingen. Het enthousiasme dat we bij lerarenopleiders zien wanneer ze met elkaar het kritische gesprek aangaan en hoe ze daar vervolgens elkaar over rapporteren, onderstreept dat de gekozen werkwijze past bij deze professionals die als geen ander het voorbeeld moet geven in hoe leraren met en van elkaar kunnen leren en zo werkenderwijs de kwaliteit van hun onderwijs verbeteren.

Peer-review is mijns inziens niet alleen een eigentijdse en krachtige manier van samen leren, maar zou eveneens een stimulerend alternatief kunnen zijn voor veel als onnodig ervaren ballast rondom de accreditatie. Ik hoop dan ook dat opleiders de uitnodiging van 10voordeleraar oppakken en op basis van hun ervaringen met peer-review met nieuwe voorstellen komen als alternatief voor NVAO-standaarden 2 en 3. Met name rondom opzet en inhoud van het onderwijsprogramma en de deugdelijkheid van toetsing en beoordeling kunnen we voortbouwend op de ervaringen met peer-review inspirerende en praktische alternatieven voor kwaliteitsborging bedenken en uitproberen waar niet alleen de educatieve sector blij mee zal zijn.

En ik zou het lerarenopleiders zo gunnen dat hun enthousiasme over peer-review in de eigen organisatie overslaat naar hun leidinggevenden en andere bij professionalisering en kwaliteitszorg betrokken collega's, zodat ze nog meer gezamenlijk kunnen optrekken. Hierdoor wordt hun werkplezier alleen maar groter, neemt de kwaliteit van de toekomstige generatie docenten toe én kan uiteindelijk ook het Nederlandse onderwijs alleen maar beter worden.

Het voorliggende verslag levert ongetwijfeld een waardevolle bijdrage aan deze discussie op de lerarenopleidingen.

*Ans Buys,
Voorzitter Raad voor kwaliteitsborging peer-review*

Samenvatting

De *Raad voor kwaliteitsborging peer-review* is opgericht in het voorjaar van 2014 en wij hebben als taak om vanuit een onafhankelijke positie te bevorderen dat de doelstellingen van het project peer-review gerealiseerd worden. Daarnaast geven wij advies over het herijkingsproces van de kennisbases. Beide projecten zijn onderdeel van het programma *10voordeleraar*.

Het gebruik van de peer-review heeft als hoofddoelstelling om gestructureerd te werken aan kwaliteitsverbetering en kwaliteitsborging van het onderwijs in de lerarenopleidingen. Binnen de opgezette systematiek gebeurt dit over de grenzen van de instellingen heen. Voor de herijking van de kennisbasis wordt ook peer-review ingezet. Ook hier is de uitwisseling van ideeën en wensen tussen de diverse aanbiedende instellingen ten aanzien van de gemeenschappelijke kennisbasis essentieel.

Op dit moment zijn alle opleidingen die de kennisbasis borgen met peer-review van start gegaan. Het gaat om 43 vakken en 31 bekostigde instellingen. De daadwerkelijke activiteiten worden door de vakdocenten zelf uitgevoerd. Na het aflopen van de subsidietermijn eind 2017 zullen de ontwikkelde methoden en werkwijzen van peer-review gefinancierd worden door de instellingen en geïnstitutionaliseerd worden. Voor een enkel verduurzamingsproject zal op basis van nader gestelde voorwaarden in 2017 nog beperkte aanvullende subsidie beschikbaar zijn voor verdere uitwerking van het vervolg.

In augustus 2016 is het projectplan voor de peer-review van elf pabo-vakken goedgekeurd. Gestart is met de zaakvakken en de kennisbasis generiek. Om de peer-reviewgesprekken van voldoende diepgang te voorzien, is gekozen om de deelnemende vakdocenten te trainen en om een aantal formats te ontwikkelen. Vanaf begin 2017 zullen de zogenaamde overige kennisbases van de pabo starten.

In 2016 zijn voor alle tweedegraadsvakken de herijkingswensen voor de kennisbasis opgesteld en gelegitimeerd met behulp van peer-review. Eén van ons maakte onderdeel uit van de vaststellingscommissie. De commissie heeft gekeken of de kerngroepen de beoogde procedures en werkwijze adequaat hebben doorlopen en of de herijkingswensen voldeden aan de gestelde eisen. Daarnaast zijn de herijkingswensen voorzien van opmerkingen en richtinggevende adviezen.

Wij hebben *10voordeleraar* geadviseerd om de digitale werkomgeving voor de peer-reviewgroepen te optimaliseren op basis van de feedback en wensen van de gebruikers. Dit heeft geresulteerd in een tool die is uitgegroeid tot een extranetomgeving, waarmee nu ook alle andere onderdelen van het programma *10voordeleraar* worden ondersteund.

In 2016 zijn twee centrale bijeenkomsten georganiseerd voor betrokkenen bij peer-review en overige belangstellenden. Naast het dagvoorzitterschap hebben wij ook invulling gegeven aan het inhoudelijke programma. Centraal stonden de uitwisseling van good practices, het bespreken van ervaren knelpunten, verduurzaming van peer-review en wat er nodig is om peer-review stevig te verankeren.

Het toewerken naar een duurzame inbedding van peer-review was in 2016 een urgent aandachtspunt voor de groepen die in 2016 formeel hun eindrapportage moesten inleveren. De groepen bleken echter om diverse redenen nog meer tijd nodig te hebben om het verduurzamingsplan op te leveren. Het ministerie heeft uitstel verleend, zodat afronding plaats kan vinden in 2017.

Wij concluderen dat peer-review een stevige bijdrage levert aan de kwaliteitsverbetering van de opleidingen en dat het een prachtig instrument is voor de professionalisering van de vakdocent op zowel zijn vakgebied als op het terrein van zijn meesterschap. Er zijn diverse voorbeelden van peer-reviewgroepen die een succesvolle aanpak hebben ontwikkeld. Ook hebben meerdere groepen al ideeën ontwikkeld over hoe ze in de toekomst peer-review gaan continueren. Met name het enthousiasme van de deelnemers en de bereikte resultaten versterken onze opvatting dat middels het project peer-review een unieke werkwijze ontwikkeld is, die als voorbeeld kan gaan dienen voor andere hbo-opleidingen.

De organisatie van een project van deze omvang is uitermate complex, temeer daar er grote verschillen zijn tussen de diverse opleidingen. Door deze diversiteit zijn er uiteraard accentverschillen in de aanpak van peer-review. Ons advies is dat elke opleiding de ruimte moet krijgen om specifieke aandachtspunten tijdens de peer-review centraal te stellen, ook al bemoeilijkt dit de vergelijkbaarheid van de opbrengsten.

We zouden graag zien dat vanuit het management en bestuur een heldere visie op peer-review wordt uitgewerkt. Deze aanbeveling zou in gezamenlijkheid als onderdeel van de agenda van lerarenopleidingen van de Vereniging Hogescholen opgepakt kunnen worden. Een belangrijke impuls is dat de NVAO in het nieuwe accreditatiestelsel aan peer-review een belangrijke rol toekent om zo enerzijds de verantwoordingslast meer bij de instellingen zelf te leggen en anderzijds de accreditatielast te verminderen.

We adviseren om ook voor de vakken met een landelijke kennistoetsen peer-review in te zetten, om ook met elkaar over zaken te discussiëren die verder gaan dan alleen het kunnen borgen en vaststellen van het eindniveau van de afgestudeerden.

Er is in onze opvatting geen aanleiding de koers te wijzigen en nu vol in te zetten op (verdere) verduurzaming. Het zal nog een stevige klus zijn om peer-review duurzaam te verankeren in een landelijke en niet-vrijblijvende vorm van professionele samenwerking. De verankering zal moeten plaatsvinden op alle niveaus: door de peers zelf, hun leidinggevenden, in de onderwijsorganisaties en in de centrale ondersteuning vanuit het programmamanagement van *10voordeleraar*.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
Inhoudsopgave	5
1. Inleiding	6
2. Achtergrond project	7
Het versterken van de kenniscomponent in de lerarenopleidingen	7
Instellingsoverstijgende peer-review.....	7
Doelstellingen	7
Participatie	7
Groepssamenstelling	8
Vorbereidende trainingen en handreikingen	8
Werkwijze.....	8
Herijking kennisbases	9
Projectstructuur	10
Subsidieperiode	11
3. Verslag van de werkzaamheden	12
Taken	12
Leden	12
Vergaderingen	13
Vaststellingscommissie herijking kennisbases	13
Kennisdeling en afstemming.....	13
4. Ontwikkelingen in het verslagjaar	14
Peer-review op de pabo.....	14
Herijkingsproces kennisbases	14
Extranet.....	15
Kennisdeling.....	15
Verduurzaming.....	16
In de media	17
5. Conclusies en aanbevelingen	18
Voorbeeld voor andere hbo-opleidingen.....	18
Eenheid in verscheidenheid.....	18
Landelijke kennistoetsen als onderdeel van peer-review	18
Betrokkenheid management	19
Nieuwe accreditatiestelsel	19
Verduurzaming.....	19
Pabo.....	19
Bijlage: Kwaliteitscriteria peer-review	21

1. Inleiding

Voor u ligt ons jaarverslag. De *Raad voor kwaliteitsborging peer-review* is opgericht in het voorjaar van 2014 en wij hebben als taak om vanuit een onafhankelijke positie te bevorderen dat de doelstellingen van het project peer-review gerealiseerd worden. Daarnaast geven wij advies over het herijkingsproces van de kennisbases. Beide projecten zijn onderdeel van het programma *10voordeleraar*. Jaarlijks verantwoorden wij ons met een jaarverslag, dat bedoeld is voor alle betrokkenen en belangstellenden die meer willen weten over de werkzaamheden, conclusies en aanbevelingen van de raad.

Het jaarverslag begint met de achtergrond van het project. Waarom is peer-review ingevoerd? Wat houdt peer-review binnen het programma precies in? En op welke manier wordt peer-review ingezet binnen het herijkingsproces van de kennisbases?

In het volgende hoofdstuk zijn onze werkzaamheden in het verslagjaar opgenomen. U vindt hier onze taken en samenstelling, een overzicht van de vergaderingen en de bijdrage die wij geleverd hebben aan kennisdeling en afstemming.

Daarna vindt u een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen in 2016. De pabo-vakken die gestart zijn met peer-review, de uitbreiding van het extranet, de herijking van de kennisbases, de uitkomsten van de twee landelijke bijeenkomsten die georganiseerd zijn, en de verduurzaming van peer-review binnen de instellingen.

Het jaarverslag sluit af met de conclusies en aanbevelingen.

Het jaarverslag is terug te vinden op www.10voordeleraar.nl. Wilt u op de hoogte blijven van de ontwikkelingen binnen het programma? Abonneert u zich dan op onze nieuwsbrief op www.10voordeleraar.nl/nieuwsbrief.

2. Achtergrond project

Het versterken van de kenniscomponent in de lerarenopleidingen

De hbo-lerarenopleidingen werken sinds 2008 aan een duurzame kwaliteitsimpuls. In overleg met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben zij een systeem van kennisborging ontwikkeld, met als doel de kenniscomponent binnen de opleiding op een hoger niveau te krijgen. Gekozen is voor drie instrumenten: 1. Kennisbases 2. Landelijke kennistoetsen 3. Peer-review. In eigen beheer, maar wel met stevig onafhankelijk toezicht. Met als uiteindelijk doel dat elke startbekwame leerkracht over dezelfde vakinhoudelijke kennis beschikt. Alle activiteiten zijn ondergebracht in het programma *10voordeleraar*, onder de paraplu van de Vereniging Hogescholen.

Instellingsoverstijgende peer-review

Een groot aantal lerarenopleidingen kenmerkt zich door zeer kleine aantallen studenten. Voor 32 opleidingen ontbreekt het aan voldoende 'kritische massa' of zijn, in het geval van de kennisbasis Generiek, ongeschikt om de kennis van de studenten via een landelijke toets verantwoord en efficiënt te toetsen. Ook bij elf vakken van de pabo wordt geen landelijke of internationale toets ingezet. Voor deze opleidingen en vakken is een systeem van instellingsoverstijgende peer-review ingericht.

Doelstellingen

Peer-review is binnen *10voordeleraar* een methodiek waarbij vakdocenten de inbedding van de kennisbasis in de onderwijsprogramma's kritisch onder de loep nemen. In kleine groepjes geven vakdocenten elkaar collegiale feedback. Ze maken gebruik van elkaars deskundigheid en ze zijn elkaars 'critical friend'. In deze peer-reviewgroepen zijn alle bekostigde instellingen die het vak of de opleiding aanbieden, vertegenwoordigd.

Het gebruik van de peer-review heeft als hoofddoelstelling om gestructureerd te werken aan kwaliteitsverbetering en kwaliteitsborging van het onderwijs in de lerarenopleidingen. Binnen de opgezette systematiek gebeurt dit over de grenzen van de instellingen heen.

De doelen van peer-review zoals ze bij de start van het project zijn geformuleerd zijn de volgende:

- Het bespreken van de implementatie van de kennisbasis in de onderwijsprogramma's en de hoe de toetsing van de kennisbasis plaatsvindt. Dit leidt tot het formuleren van aanbevelingen voor elke instelling.
- Het formuleren van herijkingswensen voor de landelijke kennisbasis.
- Het ontwikkelen van een werkwijze voor een duurzame implementatie en borging van de kennisbasis na de subsidieperiode.

Participatie

Op dit moment zijn alle opleidingen die de kennisbasis borgen met peer-review van start gegaan. Het gaat om 43 vakken en 31 bekostigde instellingen. De eerste groepen zijn in het voorjaar 2014 gestart met peer-review en hebben in 2016 het grootste deel van hun peer-reviewactiviteiten zoals beoogd in het projectplan voltooid.

De vakmasters die in eigen kring al enkele jaren geleden waren gestart, hebben zich in 2015 bij de opzet van *10voordeleraar* aangesloten. De vakmaster Spaans wordt niet meer aangeboden en de bijbehorende peer-reviewgroep is dan ook opgeheven. In totaal zijn 32 lerarenopleidingen in het studiejaar 2015-2016 actief met peer-review. De elf vakken van de pabo zijn in de zomer van 2016 begonnen met de voorbereidende activiteiten op de peer-review.

Overzicht van de 43 kennisbases die in 2016 actief betrokken zijn bij peer-review:

Lerarenopleidingen:	
Bachelor Consumptieve techniek	Master Aardrijkskunde
Bachelor Fries	Master Algemene economie
Bachelor Godsdienst/Levensbeschouwing	Master Bedrijfseconomie
Bachelor Islamgodsdienst	Master Biologie
Bachelor Lichamelijke opvoeding	Master Duits
Bachelor Omgangskunde *	Master Engels
Bachelor Pedagogiek	Master Frans
Bachelor Spaans **	Master Fries
Bachelor Techniek onderbouw	Master Geschiedenis
Bachelor Technische beroepsopleidingen	Master Godsdienst/Levensbeschouwing
Docentenopleiding Beeldende kunst & vormgeving	Master Maatschappijleer
Docentenopleiding Dans	Master Natuurkunde
Docentenopleiding Drama	Master Nederlands
Docentenopleiding Muziek	Master Scheikunde
Educatie en Kennismanagement groene sector	Master Wiskunde
Generieke kennisbasis tweedegraads	Generieke kennisbasis vakmaster***
Pabo-vakken:	
Generieke kennisbasis	Kunstzinnige oriëntatie - Muziek
Aardrijkskunde	Kunstzinnige oriëntatie - Dans en Drama
Geschiedenis	Kunstzinnige oriëntatie - Beeldende vorming
Natuur & techniek	Bewegingsonderwijs
Fries	Handschrift
Geestelijke stromingen	

* Kennisbasis Omgangskunde wordt deels getoetst met een landelijke kennistoets.

** Kennisbasis Spaans wordt deels getoetst met een internationale taaltoets.

***Generieke kennisbasis vakmaster had tot 2016 nog geen kennisbasis, in het afgelopen kalenderjaar is deze opgeleverd.

Groepssamenstelling

Peer-reviewvakken die maar door één of twee instellingen worden aangeboden, kiezen vaak voor een gesprek met het werkveld, met een andere bachelor- of vakmasteropleiding of met een vergelijkbare opleiding in het buitenland. De vakmasters zelf kiezen vaak voor het gesprek met een universitaire lerarenopleiding. Gezien het grote aantal instellingen en locaties is er bij de pabo-vakken voor gekozen om te werken met vijf afzonderlijke clusters waarbinnen de peer-review per vak wordt georganiseerd.

Vorbereidende trainingen en handreikingen

Bij de start van het project hebben de peer-reviewgroepen handreikingen en trainingen aangeboden gekregen, mede afgestemd op de specifieke werkwijze, wensen en behoeften. Ook werd een digitale werkomgeving ontwikkeld voor uitwisseling van informatie en samenwerking. Dit extranet dient tevens om resultaten te delen en verantwoording af te leggen over de werkzaamheden. Door een gefaseerde start konden werkwijze en digitale werkomgeving worden beproefd en bijgesteld voor de later startende groepen.

Werkwijze

Het is van belang dat alle betrokkenen dezelfde taal spreken en uitkomsten vergelijkbaar en uitwisselbaar zijn. Uiteraard blijft de mogelijkheid voor individuele ruimte, maar wel binnen afgesproken kaders die gerelateerd zijn aan de in de subsidieverstrekking gestelde eisen. Voor peer-review betekent dit dat processen en procedures, plannen, rapportages, ict-middelen en

ondersteuning standaard zijn. Alle verantwoordingsdocumenten en tussenrapportages worden opgeslagen in de peer-reviewtool, onderdeel van het *10voordeleraar*-brede extranet. Deze digitale omgeving dient daarnaast als centraal communicatieplatform, waar de groepen informatie kunnen raadplegen en plaatsen. Uiteindelijk zullen resultaten gedeeld en verantwoord moeten worden. Binnen de gestelde grenzen en voorwaarden kan iedere peer-reviewgroep dan zijn eigen weg kiezen.

Gedurende het project zijn hierdoor verschillen in uitvoering tussen de peer-reviewgroepen ontstaan. De frequentie van fysieke bijeenkomsten varieert van tweemaal per jaar tot eens per maand. Elke deelnemende instelling brengt vooraf aan de bijeenkomst het kennisdomein in kaart. Daarbij wisselen ze onderliggende stukken – soms ook werkstukken en steeds meer ook toetsen – uit die tijdens de bijeenkomsten worden ‘besproken’.

Sommige groepen werken in triades. Daarbij zijn diverse variaties mogelijk. In de ene triade gaan de drie instellingen onderling het gesprek aan, in de andere staat telkens één opleiding centraal die van de rest feedback krijgt. Weer een andere variatie is dat A feedback geeft aan B, B aan C en C aan A. Sommigen werken daarbij in vaste duo's of subgroepen, terwijl anderen de samenstelling per kennisdomein wisselen.

De oorspronkelijke opzet was dat de peer-reviewgroepen met elkaar de onderdelen van de kennisbasis bespreken, maar steeds vaker gaat men ook met elkaar het gesprek aan op basis van vooraf ingebrachte cases. Denk aan onderwerpen zoals de inhoud en beoordelingssystematiek van de afstudeeropdracht, beoordelingsformulieren bij toetsing van de praktijk, en de integratie van competentieprofielen en kennisbases. De werkwijze van de pabo en kunstvakdocentenopleidingen is nu dat daar de peer-reviewgesprekken altijd op basis van ingebrachte cases plaatsvinden.

Herijking kennisbases

Voor de herijking van de kennisbasis wordt ook peer-review ingezet. Ook hier is namelijk de uitwisseling van ideeën en wensen tussen de diverse aanbiedende instellingen ten aanzien van de gemeenschappelijke kennisbasis essentieel.

De kennisbases beschrijven voor alle vakgebieden de minimale noodzakelijke kennis en vakspecifieke vaardigheden die de student aan het eind van zijn opleiding moet beheersen. In totaal zijn nu **61** kennisbases opgesteld. Vanuit de lerarenopleidingen is de behoefte geuit om de kennisbasis regelmatig te actualiseren, vanwege vakinhoudelijke veranderingen, maatschappelijke ontwikkelingen en voortschrijdend inzicht.

In 2015 zijn de tweedegraadslerarenopleidingen gestart met het herijkingstraject. De kennisbases worden herijkt op zowel de inhoud, niveau en breedte van de vakkennis. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen kennis van het schoolvak en kennis van de ‘vakdiscipline’. Daarnaast moeten de kennisbases van de tweedegraadslerarenopleiding de doorgaande leerlijnen naar de vakmasters borgen. Het streven is om daar waar mogelijk te komen tot standaardisering en meer samenhang van de kennisbases binnen het cluster en/of relevante vakken die inhoudelijk en vakoverstijgende verwantschap kennen. Uiteraard moeten de herijkte kennisbases geijkt zijn op het bestaande en toekomstige beleid van de overheid, het afnemende scholenwerkveld, en de koepelorganisaties VO Raad en MBO Raad. Een randvoorwaarde voor het slagen van het project is het verkrijgen van een optimaal draagvlak bij alle betrokkenen.

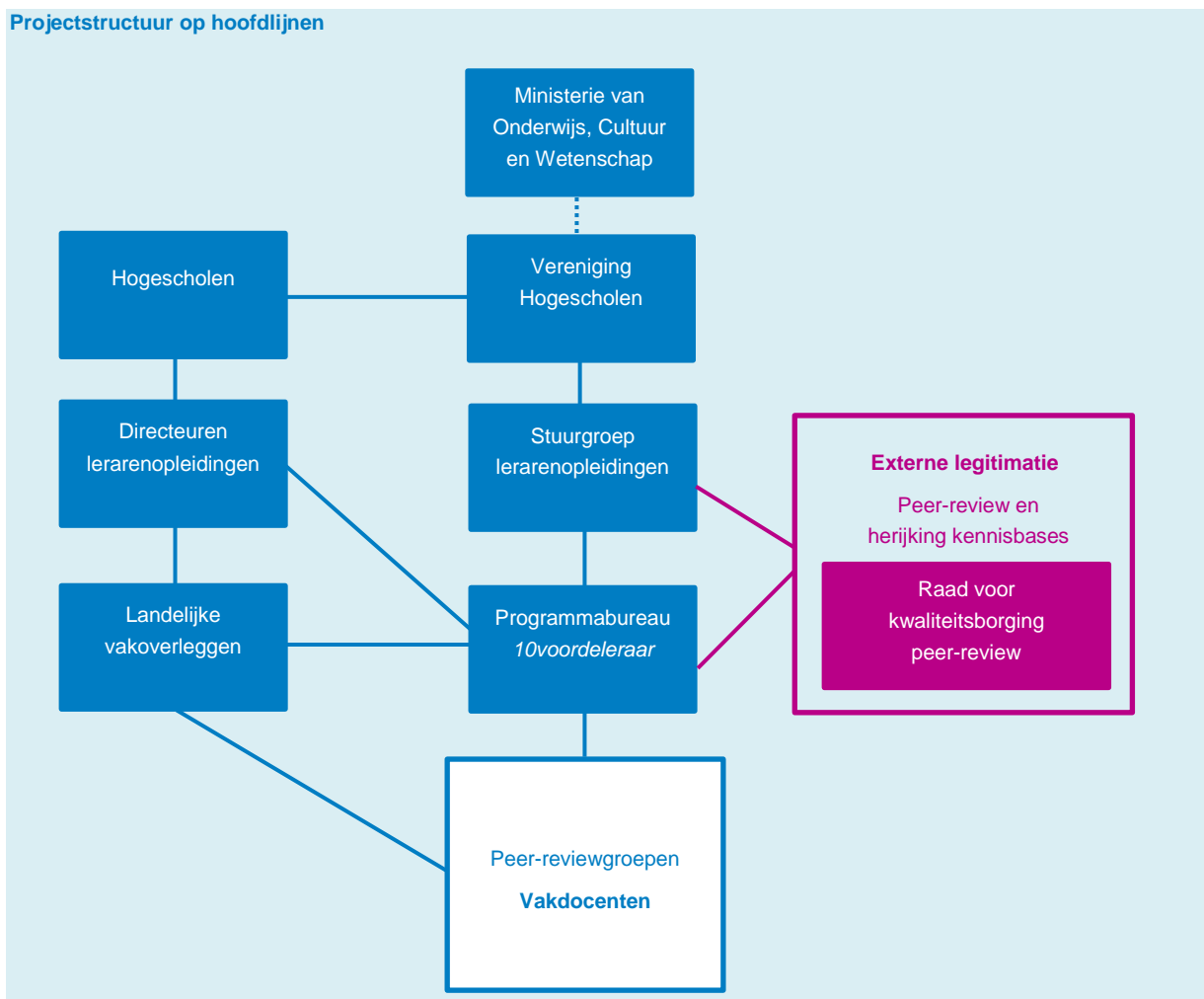
Tot slot is het belangrijk zorg te dragen dat de kennisbasis -of de gezamenlijke kennisbases waar per opleiding meerdere kennisbases als onderlegger in gebruik zijn- in gezamenlijkheid beschrijven waaraan een leraar moet voldoen om in het landelijke beroepsregister geregistreerd te kunnen worden (met ingang van 1 september 2018 verplicht). Dit betekent dat in elke vakkennisbasis zowel

de vakinhoud als de specifieke vakdidactiek beschreven moet zijn en dat waar een generieke kennisbasis wordt gehanteerd de algemene didactische en pedagogische eisen die aan een leraar in gesteld mogen worden, moeten worden beschreven.

Projectstructuur

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is de subsidieverstrekker en lerarenopleidingen co-financieren de activiteiten. De Vereniging Hogescholen voert als vertegenwoordiger van de gezamenlijke lerarenopleidingen het programma uit en is eindverantwoordelijk voor een juiste besteding van de subsidiegelden en de verantwoording ervan aan het ministerie. De *Stuurgroep lerarenopleidingen* draagt de verantwoordelijkheid voor het realiseren van de programmadoelen en legt verantwoording af aan de Vereniging Hogescholen. De organisatie van de opzet om te komen tot een duurzame vorm van peer-review ligt in handen van *10voordeleraar*. *10voordeleraar* wordt bijgestaan door de *Raad voor kwaliteitsborging peer-review*. De raad is opgericht in het voorjaar van 2014 en heeft als taak om vanuit een onafhankelijke positie te bevorderen dat de projectdoelstellingen gerealiseerd worden. De daadwerkelijke activiteiten worden door de vakdocenten zelf uitgevoerd. Een toegevoegde waarde van de opgezette peer-reviewsystematiek is dan ook dat de resultaten uiteindelijk gedragen worden door de opleidingen en daarmee ligt het eigenaarschap bij hen. Na het aflopen van de subsidietermijn zullen de ontwikkelde methoden en werkwijzen van peer-review gefinancierd worden door de instellingen en geïnstitutionaliseerd worden.

Projectstructuur op hoofdlijnen

Subsidieperiode

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Welzijn heeft tot en met 2016 subsidie beschikbaar gesteld voor het project peer-review. De integrale afsluiting van alle groepen zal echter plaatsvinden in 2017. Dit omdat vooral voor de later gestarte groepen ook 2017 nog nodig is om de beoogde resultaten te kunnen behalen. Het ministerie heeft mede daarom aangegeven de subsidieperiode voor peer-review te verlengen tot en met 2017. Voor alle groepen, met uitzondering van de pabo's, wordt wel verwacht dat ze in het voorjaar van 2017 het peer-reviewproject afronden en hun verduurzamingsplan hebben vastgesteld.

Voor een enkel verduurzamingsproject zal op basis van nader gestelde voorwaarden in 2017 nog beperkte aanvullende subsidie beschikbaar zijn voor verdere uitwerking van het vervolg: peer-review 2.0.

In de begroting van *10voordeleraar* (Business case) is voor de 2018 en 2019 budget opgenomen om de voorzitters van de diverse peer-reviewgroepen te ondersteunen om hun reguliere peer-reviewactiviteiten te continueren. Voor aanwending van dit budget moet een breed gedragen verduurzamingsplan voorliggen.

Het gaat dan met name om de verduurzaming van de peer-reviewactiviteiten goed te borgen en deze peer-review verder door te ontwikkelen. Hierin kunnen ook de opleidingen met een landelijke kennistoets naast die toets gaan participeren in peer-review.

In verband hiermee heeft de algemene ledenvergadering van de Vereniging Hogeschool besloten om de ondersteuning vanuit en de werkzaamheden van het programma *10voordeleraar* ten aanzien van kennisbases, peer-review en kennistoetsen tot en met 2019 te consolideren.

3. Verslag van de werkzaamheden

Taken

Wij als Raad voor kwaliteitsborging peer-review adviseren de Stuurgroep lerarenopleidingen en het programmamanagement over de (borging van de) kwaliteit van de peer-reviewactiviteiten en wij doen aanbevelingen over de aanpak, procesgang en uitkomsten. Wij treden daarbij op als klankbordgroep voor het projectmanagement en de gezamenlijke peer-reviewgroepen. Alle leden zijn intensief betrokken bij de ontwikkeling van peer-review bij de lerarenopleidingen en werken 'hands-on' mee aan de ontwikkeling van een succesvolle aanpak. Daarnaast geven wij gevraagd en ongevraagd advies op het herijkingsplan en de bijbehorende processen en hebben wij zitting in de vaststellingscommissie voor de herijking van de kennisbases. Elk kalenderjaar verschijnt een jaarverslag.

Leden

De leden van de raad bezitten deskundigheid op het gebied van de hbo-lerarenopleidingen, het wetenschappelijk gebruik van peer-review, de praktische toepassing van peer-review bij lerarenopleidingen en op het gebied van professionalisering van docenten en/of kwaliteitszorg. Medio 2016 zijn wij uitgebreid met een extra lid, Betty van Waesberghe, met specifieke deskundigheid van de pabo. De reden hiervan is dat in 2016 ook de pabo-vakken zijn begonnen met peer-review. In de loop van de verslagperiode kenden wij de volgende samenstelling:

- Ans Buys, voorzitter
Deskundige lerarenopleidingen (oud-directeur lerarenopleidingen en voorzitter ADEF, actief betrokken bij de Lerarenagenda)
- Petra Biemans, lid
Lector HRM Inholland en organisatiedeskundige
- Stan Frijters, lid
Docent/onderzoeker bij Aeres Hogeschool, projectleider/gebruiker peer-review
- Jeske Nederstigt, lid
Psycholoog, bekend met Triade-model, thans werkzaam bij Fontys Hogeschool HRM en Psychologie
- Betty van Waesberghe, lid
Orthopedagoog, oud-directeur pabo bij de HAN, lid van de voormalige Commissie Meijerink ('Een goede basis'), voorzitter raad van toezicht Scholengroep Veluwezoom

Vergaderingen

In 2016 zijn wij vijf keer bijeengekomen voor gezamenlijk overleg op 13 januari, 20 april, 15 juni, 7 september en 2 november. Daarnaast vond er regelmatig telefonisch overleg plaats.

Centrale thema's waren advisering in relatie tot de voortgang van het project, de start van de peer-review en de herijking van de diverse kennisbases van de pabo, voortgang herijkingstraject, voorbereiding en programmering seminar en symposium en de verduurzaming van de peer-reviewssystematiek.

Vaststellingscommissie herijking kennisbases

Het deelproject peer-review heeft een nauwe relatie met het deelproject herijking kennisbases dat in 2015 van start is gegaan. Zoals eerder vermeld, is het gesprek tussen de diverse instellingen nodig om tot een gezamenlijke kennisbasis te komen die door alle aanbiedende instellingen wordt gedragen: peer-review is daar bij uitstek het middel voor. Als onderdeel van de peer-review zullen de opleidingen de gezamenlijke herijkingswensen in kaart brengen.

Onze voorzitter heeft in 2016 deel uitgemaakt van de vaststellingscommissie voor de herijking van kennisbases van de tweedegraadslerenopleidingen. De vaststellingscommissie heeft gekeken of de kerngroepen de beoogde procedures en werkwijze adequaat hebben doorlopen en of de herijkingswensen voldeden aan de gestelde eisen. Daarnaast hebben we de herijkingswensen voorzien van opmerkingen en richtinggevende adviezen.

Kennisdeling en afstemming

Wij hebben vanaf de start van onze werkzaamheden intensief contact gezocht met de peer-reviewgroepen. In de pilotfase deden we dat door voorzitters van diverse peer-reviewgroepen uit te nodigen voor overleg tijdens onze vergaderingen. In 2016 hebben wij samen met de projectleiders van *10voordeleraar* twee centrale bijeenkomsten georganiseerd.

Daarnaast zijn we als individuele leden regelmatig aangeschoven bij vergaderingen van de diverse peer-reviewgroepen. Ook waren wij vertegenwoordigd bij de startbijeenkomst van de pabo (cluster Radiant) en bij overleg over herijking en verduurzaming van de pabo.

De voorzitter heeft namens de raad deelgenomen aan het congres voor lerarenopleiders van VELON en VELOV *Professionaliseren in en door onderzoek* gehouden op 3 tot en met 5 februari in Brussel. Hier heeft *10voordeleraar* in overleg met en bijzijn van de voorzitter een presentatie verzorgd over peer-review bij de lerarenopleidingen.

Binnen het extranet *10voordeleraar* hebben wij een eigen besloten deel waar wij informatie over het project centraal kunnen delen en archiveren.

4. Ontwikkelingen in het verslagjaar

Peer-review op de pabo

Na overleg in het voorjaar van 2016 tussen de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en het bestuur van de Vereniging Hogescholen, is overeengekomen dat voor de zaakvakken (aardrijkskunde, geschiedenis, natuur en techniek) peer-reviewsystematiek kon worden ingezet in plaats van de bij deze vakken voorgenomen landelijke kennistoetsen.

Na goedkeuring van het projectplan peer-review pabo door LOBO en de Stuurgroep lerarenopleidingen is in augustus 2016 de peer-review bij de pabo van start gegaan. Gestart is met de zaakvakken en de kennisbasis generiek. Vervolgens zijn de zogenaamde overige kennisbases (geestelijke stromingen, muziek, dans, drama, beeldend onderwijs, bewegingsonderwijs, handschrift en Fries) gestart.

Om de peer-reviewgesprekken van voldoende diepgang te voorzien, is gekozen om de deelnemende vakdocenten vooraf te trainen. Tijdens deze startdagen hebben ze niet alleen achtergrondinformatie over (de systematiek van) peer-review gekregen, maar voerden ze ook oefengesprekken. De input vanuit de evaluaties van deze gesprekken is meegenomen in de voorbereiding op de uiteindelijke peer-reviewdagen.

Ter voorbereiding op de peer-reviewgesprekken is een aantal formats opgesteld, die vakdocenten vooraf invullen. In het format *Informatie opleidingen* beschrijven ze in grote lijnen de achtergronden van de eigen opleiding, de rol van toetsing en praktijkleren en de implementatie van het vak in het onderwijsprogramma. In het format *Casuïstiek* beschrijven ze de problemen, vragen en/of dilemma's waar ze in de uitoefening van het vak in relatie tot de implementatie en/of toetsing van de kennisbasis tegenaan lopen. In de handreiking *Inventarisatie herijkingswensen kennisbasis* beschrijven ze op welke punten de huidige kennisbasis inhoudelijk en/of tekstueel aangepast kan worden.

De ingevulde en op extranet geplaatste formats dienen als input voor de peer-reviewgesprekken. Om de peergesprekken voldoende kritisch te laten zijn, is hier gewerkt met vooraf door de instituten zelf ingebrachte cases betreffende de 'handelingsverlegenheid van het desbetreffende instituut'.

Herijkingsproces kennisbases

Voor zowel de vakken met als vakken zonder landelijke kennistoets is de herijking gefaseerd en clustergewijs opgepakt. In oktober 2015 zijn de vakdocenten van de tweedegraadslerarenopleidingen uit het bèta-cluster en generiek gestart met het herijkingsproces. In maart 2016 volgden startbijeenkomsten voor de alfa- en gamma-clusters van de tweedegraadslerarenopleidingen. In 2016 zijn voor alle tweedegraadsvakken de herijkingswensen opgesteld en gelegitimeerd. Ook de pabovakken zijn in 2016 gestart met het verzamelen van de herijkingswensen.

Een afgevaardigde van de raad maakte onderdeel uit van de vaststellingscommissie. Praktisch elk tweedegraads lerarenopleiding is aan de slag gegaan met het herschrijven van de kennisbasis, waarin nu ook het onderdeel vakdidactiek een prominente plek krijgt. In het voorjaar van 2017 zullen deze herijkte kennisbases worden gevalideerd en uiteindelijk bestuurlijk vastgesteld.

Uiterlijk in 2017 starten de overige lerarenopleidingen met hun herijkingstraject. In alle gevallen is het de bedoeling om het herijkingsproces in 2017 volledig af te sluiten en een systeem op te leveren waarbij ook de volgende herijking is geïnstitutionaliseerd.

Extranet

Het ontwerpen en opzetten van de digitale werkomgeving is vanaf de start van het project een intensief proces geweest. Wij hebben *10voordeleraar* op basis van de feedback en wensen van de gebruikers geadviseerd de tool de komende tijd verder te optimaliseren. Het afgelopen jaar heeft dit geresulteerd in dat de tool is uitgegroeid tot een heuse extranetomgeving waarmee ook praktische alle andere onderdelen van het programma *10voordeleraar* worden ondersteund. Inmiddels zijn daar 136 groepen en 737 deelnemers op actief.

Kennisdeling

In 2016 hebben wij samen met de projectleiders van *10voordeleraar* twee centrale bijeenkomsten georganiseerd. Op 17 maart is een symposium georganiseerd en op 22 november een seminar. Naast het dagvoorzitterschap hebben wij ook invulling gegeven aan het inhoudelijke programma.

Symposium

Op het symposium in maart stond de uitwisseling van good practices en het bespreken van ervaren knelpunten bij de diverse peer-reviewgroepen centraal. Naast deelnemers van de diverse peer-reviewgroepen, *10voordeleraar* en de *Raad voor kwaliteitsborging peer-review* waren er vertegenwoordigers van opleidingsmanagement, inspectie en ministerie aanwezig. Ook waren diverse clustervoorzitters en kwaliteitszorgmedewerkers van de pabo aanwezig om alvast een idee te krijgen van wat peer-review inhoudt en hoe dat in de praktijk werkt.

Het belang van de rol van de professional (de lerarenopleider) en het gebruik van effectieve netwerken om de rol van die professional verder te versterken werd onderbouwd door een tweetal lezingen: Frans de Vijlder met *De nieuwe professional* en Maarten de Laat met *Netwerkleren in open praktijken*. Jeske Nederstigt, lid van de raad gaf een toelichting op de onderzoekresultaten van de enquête onder de peer-review deelnemers. Daarnaast was er een forumdiscussie met een aantal deelnemers en betrokkenen uit de peer-reviewgroepen onder leiding van Ans Buys. In deze forumdiscussie stonden de *good practices* centraal. Het middagdeel bestond uit een aantal workshops die ingingen op enkele vragen of aspecten die in het onderzoek naar voren kwamen, waaronder peer-review als onderdeel van de interne kwaliteitszorg, verduurzaming en draagvlak, resultaatgerichtheid en feedback geven en ontvangen.

Tijdens het symposium werd in diverse groepen gediscussieerd wat de onderzoeksresultaten en de lezingen nu voor betekenis hebben bij de verdere ontwikkelingen van peer-review. Conclusies waren onder andere dat 'vreemde ogen' afkomstig kunnen zijn van de collega's elders in het land maar ook vanuit het werkveld. De rol van de leidinggevenden is essentieel om peer-review tot volle wasdom te laten komen en anderzijds is een centrale sturing noodzakelijk om tot de juiste landelijke eindresultaten te komen. Vanuit de ervaringen van de peer-reviewgroepen zelf kwam naar voren dat, zeker bij de start van peer-review, een goede balans gevonden moet worden tussen de ontwikkeling van het groepsproces (behouden van een goede en werkbare sfeer) en het behalen van de boogde resultaten. Dat vergt het verenigen van een goede project- en procesbegeleidersaspecten en indien nodig ook het management kunnen aanspreken op hun verantwoordelijkheden. Om de resultaten van de centrale bijeenkomsten van de peer-reviewgroep verder te verwerken binnen de eigen instelling is in elk geval nodig dat men zich ook eigenaar voelt van het resultaat en dat dit vervolgens in het eigen team goed wordt gedeeld en doorgesproken. Inspireren is bij zowel de externe als de interne gesprekken belangrijk en dat men zich niet beoordeeld voelt (en zeker niet veroordeeld). Een veilig klimaat is essentieel om het echte gesprek met elkaar aan te gaan, maar men moet ook weer niet te lief zijn oor elkaar: de professionele gesprek blijft centraal staan.

Seminar

Op 22 november hebben we een seminar georganiseerd over de verduurzaming van peer-review voor alle betrokkenen bij peer-review en overige belangstellenden.

Als voorbereiding op het seminar hebben twee van onze leden van de raad samen met de projectleiders van *10voordeleraar* op 3 oktober een bezoek gebracht aan de NVAO om nader van gedachten te wisselen over hoe peer-review gekoppeld kan worden aan de nieuwe accreditatieopzet.

Anne Gerritsma, afdelingshoofd Kunst en Educatie van NHL heeft op het seminar laten zien hoe de kunstvakdocentenopleidingen peer-review hebben geïnstitutionaliseerd in al hun opleidingen en instellingen (in totaal 37 combinaties). Peer-review wordt hier gebruikt om de kwaliteitscultuur op de eigen opleidingen voor de vakdocenten een impuls te geven waarbij aandacht voor kennisinhouden en competenties centraal staan, Petra Biemans, lid van de raad en lector hrm bij Inholland, heeft laten zien dat peer-review een goede invulling kan geven aan de professionele ruimte en de professionalisering van de bij peer-review betrokken vakdocenten, maar dat dit in de praktijk nog lang altijd zo wordt beleefd en uitgewerkt. In de laatste lezing gaf Paul Zevenbergen, bestuurslid NVAO en daarin portefeuillehouder van de lerarenopleidingen, aan dat peer-review deel kan uitmaken van het nieuwe accreditatiestelsel (Accreditatiestelsel 3.0) om zodoende meer eigenaarschap bij onder andere de vakdocenten te leggen. Het nieuwe stelsel wil uitgaan van vertrouwen in de opleidingen daar waar dat kan en er een goede kwaliteitscultuur op de instelling aanwezig is. De inzet van peer-review zal dan leiden tot lastenverlichting met betrekking tot accreditatie voor de instelling.

In een gezamenlijk verkenning met aanwezigen en aan de hand van de drie lezingen is nagegaan wat er (nog) nodig is om peer-review stevig te kunnen verankeren in de instellingen en de lerarenopleidingen. Betrokkenen zijn het erover eens dat in vergelijking met twee jaar geleden een enorme stap is gezet in het peer-reviewproces. Voor de kunstvakdocentenopleidingen staat er nu al een heldere peer-reviewsystematiek, maar dat is nog zeker niet bij alle opleidingen het geval. Concluderend werd aangegeven dat het betrekken van (interne) kwaliteitszorg bij peer-review een meerwaarde heeft. Peer-review leidt tot intrinsieke kwaliteitsverbetering bij de docent, opleiding en instelling en draagt bij aan betere afgestudeerden. Het nieuwe accreditatiestelsel 3.0 geeft daaraan een extra impuls. Verdere verdieping van peer-review binnen de instelling aan het hrm-beleid en koppeling aan professionalisering wordt als lastiger gezien, maar biedt zeker bij een goede uitwerking door het management en bestuur ook meerwaarde.

Verduurzaming

Het toewerken naar een duurzame inbedding van peer-review in de opleidingen en instellingen was in 2016 een urgent aandachtspunt voor die groepen die in 2016 formeel hun eindrapportage moesten opleveren.

De gewenste resultaten van het project peer-review zijn dat de meeste lerarenopleidingen eind 2016 een concrete ervaring zouden hebben opgedaan met de methodiek van peer-review. Bovendien moet de peer-reviewsystematiek zo ingericht zijn dat er sprake is van een continuering van peer-reviewsystematiek in eigen beheer over de instellingen heen. Belangrijk hierbij is dat zowel de docenten als de instellingen de meerwaarde ervaren.

Het blijkt dat de groepen eind 2016 al een goed beeld hebben wat peer-review tot een succes kan maken. De groepen blijken echter om diverse redenen nog meer tijd nodig hebben om het verduurzamingsplan uit te werken en op te leveren. Nog niet elke groep heeft in 2016 zijn evaluatieplan kunnen opstellen of de groepen hebben onvoldoende beeld bij hoe het eigen management peer-review wil verduurzamen. Dit was al voorzien in de zomer van 2016 en daarom is aan het ministerie uitstel gevraagd, zodat de afronding in het voorjaar 2017 afgerond kan worden.

In de media

In 2015 hebben wij in samenwerking met de projectleiders van *10voordeleraar* telefonische interviews afgenomen onder deelnemers van diverse peer-reviewgroepen, voorzitters, en managers van de tweedegraadslerarenopleidingen. De bedoeling was te onderzoeken welke succesfactoren en knelpunten aanwezig waren en welke oplossingsrichtingen daarvoor werden aangedragen. Deze telefonische interviews zijn verwerkt tot een artikel dat in december 2016 is geplaatst in het blad *Th&ma* onder de titel *Kijken in elkaars keuken*.

In 2016 is in februari het artikel *Kennisbasis in de kunsten* verschenen in het blad *ScienceGuide* van de hand van Eva van der Molen, projectleider peer-review bij de kunstvakdocentenopleidingen.

Tijdens het congres voor lerarenopleiders van VELON en VELOV *Professionaliseren in en door onderzoek* in Brussel werd door beide projectleiders van *10voordeleraar* een lezing verzorgd over peer-review bij de lerarenopleidingen.

5. Conclusies en aanbevelingen

Wij beoordelen peer-review, conform de oorspronkelijke doelstelling van het project, als een goede methodiek om de implementatie van de kennisbases te verbeteren, het beoogde eindniveau van de studenten beter vast te stellen en te borgen, en om de eerste stappen te zetten om de kennisbases up-to-date te houden.

Voorbeeld voor andere hbo-opleidingen

Peer-review levert volgens ons een stevige impuls voor kwaliteitsverbetering van de opleiding, en is daarnaast ook een prachtig instrument voor de professionalisering van de vakdocent op zowel zijn vakgebied als op het terrein van zijn meesterschap. Wij bevelen daarbij aan om wel in het oog te houden dat het werken met hoogopgeleide professionals een zekere mate van 'ruimte' en 'vrijheid' vereist, om het noodzakelijke draagvlak te verkrijgen, dan wel te behouden. We hebben diverse voorbeelden van peer-reviewgroepen gezien die een succesvolle aanpak hebben ontwikkeld. Ook hebben meerdere groepen concrete ideeën ontwikkeld hoe ze in de toekomst peer-review willen continueren, maar dit nog verder moeten concretiseren.

Met name het enthousiasme van de deelnemers en de bereikte resultaten versterken onze opvatting dat in het project peer-review een unieke werkwijze ontwikkeld is die als voorbeeld kan gaan dienen voor andere hbo-opleidingen.

Enheid in verscheidenheid

De organisatie van een project van deze omvang is uitermate complex, temeer daar er grote verschillen zijn tussen de diverse opleidingen: pabo, tweedegraadslerarenopleidingen, vakmasters, kunstvakdocentenopleidingen, lerarenopleiding technisch beroepsonderwijs, consumptieve techniek, lichamelijke opvoeding, en groen onderwijs. Door deze diversiteit zijn er uiteraard accentverschillen in de resultaten, gespreksonderwerpen, en de verfijning van de door de groepen beoogde eindresultaten. De diversiteit wordt verder versterkt doordat de grootte van de groepen varieert, het relatieve en absolute aandeel van de kennisbases in de opleiding verschillend is, en de diverse groepen op uiteenlopende tijdstippen zijn gestart. In het afgelopen verslagjaar zijn daar 11 kennisbases van de pabo bijgekomen. Door de vele instellingen en de 42 locaties waar de pabo wordt aangeboden, kende dit weer een heel eigen dynamiek waar een oplossing voor moest worden gevonden. Wij hebben daar graag over meegedacht. De wijze waarop *10voordeleraar* samen met de betrokken peer-reviewvakdocenten de afgelopen periode intensief heeft gewerkt aan de opzet en introductie van een praktische peer-reviewsystematiek dwingt ons inziens dan ook respect af. Hierbij is en blijft ons advies dat elke opleiding, wellicht bij de pabo's elk cluster, de ruimte te geven om specifieke aandachtspunten tijdens de peer-review centraal te stellen. Dit bemoeilijkt weliswaar de vergelijkbaarheid van de opbrengsten, maar een dergelijke aanpak op maat komt de uiteindelijke inhoud en betrokkenheid ten goede.

Landelijke kennistoetsen als onderdeel van peer-review

We adviseren om ook voor de vakken met een landelijke kennistoetsen, naast de landelijke kennistoets, ook peer-review te introduceren. Niet alleen voor het opstellen van de herijkingswensen van de kennisbasis is het kritische gesprek tussen de aanbiedende instellingen essentieel gebleken, maar we zijn er van overtuigd dat meer onderwerpen binnen deze opleidingen zich lenen om met elkaar te bediscussiëren. Daarbij is het nadrukkelijk niet onze bedoeling of advies om de landelijke kennistoets af te schaffen, maar juist hier kan de discussie over hoe de kennisbasis het beste geborgd kan worden in de opleidingstrajecten en de slagingspercentages van de studenten te verhogen van groot belang blijken te zijn.

Betrokkenheid management

We zouden graag zien dat vanuit het management en bestuur een heldere visie op peer-review wordt uitgewerkt als onderdeel van de horizontale (landelijke) professionele dialoog die moet leiden tot daadwerkelijke samenwerking tussen instellingen, opleidingen en vakdocenten. Dit zou moeten leiden tot een herkenbare plaats voor peer-review en wijze van samenwerking tussen de instellingen in de verenigingsagenda van lerarenopleidingen van de Vereniging Hogescholen.

Het streven naar een collectieve taak om te komen tot het geven van verantwoording van het onderwijs aan docententeams over de instellingsgrenzen heen zorgt volgens ons voor een enorme stimulans tot samenwerken tussen instellingen en borgt de kwaliteit van de (veelal relatief) kleine lerarenopleidingen in meerdere opzichten.

Het beste effect wordt daarbij bereikt als de resultaten van de peer-reviewgesprekken verder worden uitgewerkt op het eigen instituut met mededocenten en kwaliteitszorgmedewerkers. We adviseren daarbij een verdere (grotere) betrokkenheid en stimulans van het management. Het is noodzakelijk om de medewerkers daarvoor te faciliteren en hen vooral de professionele ruimte te geven om de resultaten verder uit te werken binnen de teams. Om die reden vinden wij het van belang dat er binnen de betrokken instellingen afspraken worden gemaakt om docenten te faciliteren voor peer-review en de resultaten ervan in de pcda-cyclus een plaats te geven. Op deze wijze krijgt peer-review een relatie met zowel (interne) kwaliteitszorg als met professionaliseringsbeleid en peer-review wordt zo verduurzaamd en goed geborgd in de bedrijfsvoering.

Het is aanbevelenswaardig om als management, bijvoorbeeld verenigd in de landelijke opleidingsoverleggen als ADEF en LOBO, ook elkaar via het kritische, professionele gesprek bij bepaalde onderwerpen zouden stimuleren en meer van elkaar te leren dan nu gebruikelijk is. 'Preach what you teach' zou hier goed op zijn plaats zijn.

Nieuwe accreditatiestelsel

Een belangrijke impuls is dat de NVAO in het nieuwe accreditatiestelsel aan peer-review een belangrijke rol toekent om zo enerzijds de verantwoordingslast meer bij de instellingen zelf te leggen en anderzijds de accreditatielast te verminderen. De kwaliteitscultuur wordt zo sterk gestimuleerd en informeel en beter en duurzamer ingebed in de organisatie. Wij bevelen aan het komende jaar op dit terrein initiatieven te ontplooiën in afstemming met de NVAO.

Verduurzaming

Er is in onze opvatting geen aanleiding de koers te wijzigen. Er moet vol worden ingezet op (verdere) verduurzaming. Het zal nog een stevige klus blijven om peer-review duurzaam te verankeren in een landelijke en niet-vrijblijvende vorm van professionele samenwerking. De verankering zal moeten plaatsvinden op alle niveaus: door de peers zelf, hun leidinggevendenden, in de onderwijsorganisaties en in de centrale ondersteuning vanuit het programmamanagement van *10voordeleraar*. Om de systematiek van peer-review goed te verduurzamen bevelen we nogmaals de kwaliteitscriteria aan die we vorig jaar hebben opgesteld (bijlage). Deze kunnen als onderlegger bij de verduurzamingsplannen een goede dienst bewijzen.

We zijn verheugd met het feit dat er extra gelden zijn vrijgemaakt voor peer-review 2.0 om goede initiatieven voor verduurzaming extra te ondersteunen, waardoor het bijvoorbeeld mogelijk moet zijn om peer-review verder te verankeren in de kwaliteitszorgcyclus en de professionalisering van docenten(teams). Ook accreditatie 3.0 biedt mogelijkheden om peer-review goed te institutionaliseren.

Pabo

De peer-review van de kennisbases van de elf pabo-vakken is volop gestart. Het enthousiasme en de betrokkenheid is groot: bij zowel de opleidingsdocenten, de clustervoorzitters als de betrokken

bestuurders is er breed draagvlak voor het voeren van het kritische, collegiale gesprek op grond van de diverse kennisbases.

Ook hier is de vraag is hoe en op welke wijze dit enthousiasme en deze betrokkenheid in de toekomst vast kan worden gehouden. Hiertoe wordt uiterlijk medio 2017 door LOBO een plan voor verduurzaming peer-review en herijking opgesteld waaraan wij graag ons steentje bijdragen. De resultaten van de online enquêtes die in het voorjaar van 2017 bekend worden, zullen hiervoor belangrijke input leveren.

Bij het vervolg van peer-review bevelen we bij de pabo een meer thematische insteek aan zodat de gesprekken tussen de opleidingsdocenten (nog) meer diepgang krijgen. Bovendien zouden ook hier zowel docenten, coördinatoren en managers, zich inhoudelijk betrokken moeten gaan voelen bij de inhoud van de gesprekken. Een gezamenlijk bepaalde thematische insteek kan daaraan bijdragen.

Bijlage: Kwaliteitscriteria peer-review

(Gebaseerd op Melis, K., en De Vijlder, F.J., 2014)

- **Accepteerbaar**
(bij (vak)docenten, studenten, en management)
- **Transparant**
(voor alle betrokkenen)
- **Kwaliteitszorg**
(passend/aansluitend bij en onderdeel vormend van in- en externe kwaliteitszorgsystemen / stelsel)
- **Overdraagbaar**
(relatief simpel over te dragen naar derden / andere vakdocenten / doelstellingen)
- **Duurzaamheid**
(qua deskundigheid en financieel continueerbaar na subsidieperiode)
- **Legitimering**
(tijdens subsidieperiode intern en externe verantwoording van effectiviteit van de investering)
- **Professionalisering**
(bijdrage (eigen) professionalisering vakdocent (inclusief leven lang leren) en die van docententeam)
- **Leergemeenschappen**
(vorming van leergemeenschappen vakdocenten over de instellingsgrenzen heen)
- **Professionele ruimte**
(vergroting professionele ruimte van de docent in het algemeen: van lijdelijk naar leidend, en loslaten van detailrechten en detailplichten)
- **Organisatie(cultuur)**
(directie en management stimuleert en faciliteert de professional in houding en ontwikkeling; creëert een professionele organisatie(cultuur).